

అధ్య సంతకము గ్రంథము-

అనుబంధము 3

శ్రీమత్

మొదటికూర్పు 1000 పుటలు.

PRINTED AT THE KING & Co's
L. N. PRESS,
VIZAGAPATAM.

1924

All Rights Reserved.

Price Rs 0-1-6

కావ్యప్రసంగము :—

— శ్రీమదాంబ —

(అవరాధ పరిశోధక కవల.)

గ్రంథకర్త :—

బ్రహ్మశ్రీ కేశవరవు నాగటకాశ్రమిగారు.

కాశ్రమిగారి నాగవ్యురధారల గోళులకు
కావ్యాభిమానుల కిదియే ముంది తరుణము.

ఇంకలి పాత్రోచిర్యము, శృంగారరసము, వర్ణ
సాహిత్యములు—హృదయమును భేదించు వర్ణన
లు—అత్యంత మృదుమధుర మై యులరాకు కైరి—
వేయేల? గ్రంథమును చదువ నారంభించిన, ము
గించువఱకు విడువనొల్లదు—అరి ముందరము!
మునోహరము! త్వరపడుడు!

శ్రీ ౩
కుభమస్తు-ఆస్తుకుస్తు.

ప్రేమ రత్నము.

మొదటి ప్రకరణము.

—మహేంద్రవర్మ—

శ్రీ లకుఁదావలంబయి, విశ్వవిఖ్యాతమై, విద్యానిలయమై, ఆతిలోకరమణీయంబయి మోహనపురమను నగరము సర్వజనసంతోషకారిగా శోభిల్లుచుండెను. ఆపురము సంపదలకుకాపురమై, అసమాన నుందరాంగులగు గణపతి రత్నములతోడను, నిరంతర భోగవరాయణులగు పురుషులతోడను, విరాజమానమై యుండెను. తత్పురాధిపతి శిష్టజనులను రక్షించుచు నత్యవ్యాకృతిపాలనాత్మరుడై రా

జ్యోతాలనానుగంధరుడై, కీర్తనామూర్తివలె వర్ణితారంజకముగా రాజ్యమును బరిపాలించుచుండెను.

అమోహనపురమును బరిపాలించు రాజు పేరు మహేంద్రపర్వ. ఆతనికి శిల్పశూరినియనిన మిక్కిలియిష్టము. చిత్రలేఖనముకూడ నతనికి మిక్కిలి ప్రియమైంది. కావున నారాజశేఖరుడు తన నగరమునందెల్లెడలను, దేవాలయములు, గుళ్ళు, గోపురములుకట్టించి వానిపై పురాణమాలందును జరిత్రములందును బ్రసిద్ధికెక్కినరాముడు, ఆంజనేయుడు, కృష్ణుడు, మొదలగుచారివృత్తిమలను తెక్కించి విశ్రేష్టములును, వివిధములగు రంగులును వానిపై వేయుచు తానానందించుచు, చూపజి నానందవివశాత్ములై గావించుచుండెను.

ఆరాజచంద్రుడతివివేకశాలి. మిక్కిలిమంచివాడు. వివిధసిద్ధులశోభితుడు. “యథా రాజా తథావ్రజా” యననట్లు రాజువలెనే వ్రజలుకూడ న్యాయదీక్షపరులు. సత్వదేవతవారిజిహ్వాగ్రమున నిండుతేజస్సుతో తాండవించుచుండెను. అతినిపాలనమున జరులెల్లరును రామరాజ్యమునందువలె నిష్టసుఖము లనుభవించుచుండిరి. వారిరాజభక్తి

యద్వితీయము తమ రాజేంద్రునివిషయమై స్వ
పార్శ్వములను ధారిపోయిట్లకైనను, వారు సంకో
చింపరు. వాల్మీకియను తమకు జన్మజన్మాంతరముల
యందామహేంద్రవర్మయే తమకు రాజగునట్లుగా
ననుగ్రహింపవలయునని దైవమును పలుగతుల
బ్రాహ్మినుచుండిరి. ఆహా! వారిగాజభక్తి యద్వితీ
యమైనదని నెక్కివక్కాణించుట కేమయిన సంది
యమున్నదా!

ఇట్లు జనులెల్లరును సత్ప్రవర్తకులై వర్తిం
చుచుండ వారల ఔమమునకై మహేంద్రవర్మ నీ
టికిబృందీలేకుండ నెల్లయెడల నీటివనతులు గట్టించి
యగతికులగు బీదలకన్న వానము చేయుచు ధర్మ
సత్తములు గట్టించి, వెద్దివెద్దబాటలు ప్రయాణసౌ
కర్యమునకై వేయించి బలురీతులఁ బాటుప
డుచుండెను. తత్కారణమున నావురజనులు ఔమ
మనుమాటలేక ఔమముగాఁ గాలముపుచ్చుచుండి
రి. మహేంద్రవర్మ విద్యాభిముండగుటచే పాఠ
శాలలను గట్టించెను. జనులెల్లరును అన్యోన్యకల
హములు మాఁడుకొని కష్టకాలమున నొండొరుల
కు సహాయముఁ జేసికొనుచుండిరి వారు “పోరునము

గియు రాజద్రోహియనగు చక్రపాలుడు నీనికి సహింపఁజాలక కొంతసైన్యమును స్వీకరించి, యతనిని రాజ్యభ్రష్టుకొనరించి దానే స్వయముగా రాజ్యముచు బ్రసాదించుచుండెను. పాపము రత్న సేతుడు కుమారుడు చంద్రసేనసహితముగా నేయూరిలోనో యేయూరియిల్లోనో యజ్ఞాతవానము జేయుచుండెను. ఇత వారికాడయేలేడు. అయినను ప్రేమలత చంద్రసేనునిమీఁదనే యనురాగమువహించి యతఁడు లభింపనిచో యావజ్జీవమును బ్రహ్మచర్యముచునలుపఁ గృతనిశ్చయురాలయ్యెను.

రెండవ ప్రకరణము.

వివాహ నిశ్చయము.

మన కథాకాలమునాటికి, ఆనందపురము సకలసంపదలకు సదనమై, భరితఖండమందు తలమానికమువలె దనరారుచుండెను. తత్పురపరిపాలకుఁడు నరపాలుడు అతఁడుగర్వాంధుఁడు. గర్వి

మెట్టి వానినైనను జెలుచునుకదా! కాని కనకపాలుని
రాజ్యమదాంధతవలన నాతనిగర్వముకూడనిరా ఘా
టముగా సాగిపోవుచుండెను. అనలమున కనిలము
తోడ్పడినట్లుగా దుర్మనాథము పేతుడగు కనకపాలు
నికి కబుర్దియగు రఘునాథుడను మంత్రితోడయి
యనేకవిధములగు దుష్కృత్యము లుపదేశించుచు
రాజును మఱితె కూర్చునిగా జేసివైచెను. ఇంక
నా కనకపాలుడు తనదుష్టమంత్రి సహాయమున
జేయుని దుష్కార్యమేమున్నది? అతడుచేయు
ఘోరకృత్యములన్నిటిలో ముఖ్యమగుపని జనులను
బీడించుట? అతడు బీదలనక, సాదలనక ధనికుల
నక, ధాన్యకులనక, వీరినక, వారనక తోచినవా
రంజటియొద్ద నిష్టమువచ్చినంత ధనమపహరించి
యాఅన్యాయపుధనముతో దనబొక్కనము నిం
పుకొనజొచ్చెను. కావున జనులందఱును తమకీ
రాజుబాధ తోలఁగింపుమని తమతమ యిష్ట దేవతల
కు నేవిధముల మొక్కుకొనుచుండిరి

కనకపాలునికి రాజసేనుడను నొకపుత్రుఁ
డుగలఁడు. అతడును తండ్రివలెనే దుష్టుఁడు. అం
తఁగా పాపకర్మవిలసితుఁడుగా నన్నను కురూపిమా

త్రముగాఁడు. ఆతఁడొనాఁడంతఃపురమున నుండఁ
గా చాసులొలెనికొక చిత్రపటముదెచ్చి చూపిరి.
ఆతఁడిదివటకెందఁతో రాజపుత్రికలను జూచెనుగా
ని యందు జిత్రించఁబడిన నుండరివంటి నుండరిని
జూడలేదు. ఆ పటమును జూడగానే యం
దు జిత్రించఁబడియున్న ప్రేమలతనై మోహము
బనించెను. తుదకెవ్వధమైన శ్రయత్నములచేతనై
వనామెను వెఁడ్లఁడుఁట్లాతఁడునిశ్చయించుకొనెను.
రాజాధిరాజకుమారుఁడగు రాజసేనుఁడే కార్యము
కలెక్కలోనిదికాదుగదా! అతఁడు తన జనకునితోఁ
దనవాంఛితనుచు బెలియఁజేసెను. అదివంట్రము
గు రఘునాథుఁడు విని, రాజసేనునికి శ్రౌర్యముగొ
ల్పుచు “రాజకుమారా! ఇందులకై నీవు చింతింప
వేల? ఇదెంతలాభక, మహేంద్రుఁడు మన చేతిలో
నివాఁడేకదా! ఆతఁడు మన సంబంధముఁజేకొను
టకిష్టపడకుండునా? అతఁడు వేయేడ్లు తలక్రింద
యి తనన్నుజేరివను మనయట్టి రాజాధిరాజుల
సంబంధము దొరకునా? ఇతమీరావిషయమై సం
దియము వీఁడుయు. ప్రేమలత మీదియని నమ్ము
డు. మన సం దేశముఁజెప్పినచో మహేంద్రవరత్త

మహానందపూర్ణహృదయుడై తప్పక తనకూతున
ర్పించును. అట్లు తండ్రివచ్చుకొనడేని వానిని నిగ్గుం
ధించి యాడుగవచ్చును. అప్పటికిని సమ్మతింపడే
ని దండోపాయమున వానినిదిర్చి పలుబాములం
బెట్టి వానినోడించి తమకాకన్యనిచ్చి రాక్షస నై
వాహిక మొనరించెదము. కావున మీరు సంత
ప్రాంతరంగులై యుండుండనెను. పిమ్మట గనకపా
లుడు తనకుమారుని సంబంధము జేసి మృని
మహేంద్రవర్మకప్పుడే యొకకమ్మ వ్రాసివుచ్చెను.
మహేంద్రవర్మకది సకలమ్మున నందగా నతడ
దానిని విప్పుకొని యిట్లు చదువుకొనియెను.

“మా సామంతరాజగు మహేంద్రవర్మ
రాజచంద్రునికి:—

ఓయీ! నీకురహణీలలామంబును, నర్వాం
గసుందరియనగు ప్రేమలతయను కూతురున్నద
ట. ఆమెను కూతుమారుడు వాంఛించియున్నా
డు. దానినితప్ప తదితరులను పెండ్లాడనని వట్టుబట్టి
నాడు. కావున పెండ్లిసన్నాహములతో దత్త
మా బయల్పెట్టిము. మేమిక్కడ తత్ప్రయత్నము
లలో నుండుము. నాయాజ్ఞ యనుల్లంఘనీయమని

య, నాపట్టు భట్టాకపుఁబట్టనియుఁ దెలిసిన నీవు
నన్ను నిరసించనేరవు.

ఇట్లు,

భవచ్ఛ్రయోభిలాషి,

క న క పా లుఁడు.”

అలేఖను చదువుకొనఁగానే మహేంద్రుని
గుండెలు గోటతటఁ గొట్టుకొనసాగెను. అతని వ్యా-
దయాశాశమున ననేకవిధములగు నాలోచనాపరం-
పరలు వెల్లి విరియసాగెను. తన ముద్దుకూతురా-
రాజసేనుని వివాహమాడుట కియ్యకొనునోలేదో
యాలనికఁడెలియదు. ప్రేమలత రాజసేనుని బెండ్లా-
డనిచోఁ దనకు రాజ్యభ్రష్టత్వముకూడ లెప్పదని
యతనికఁడెలియును. అప్పుడాలిండు సందిగ్ధమన
స్కుండయ్యెను. లెసకూతునకత్తమాలేని వెరునికఁ-
గట్టిపెట్టి యామెసుఖమును జెఱచుటా? లేక ప్ర-
భువునాజ్ఞ తిరస్కరించి రాజ్యమును గోల్పోయి
కాననములఁ గాలము గడపుటా? యని యతిండా-
లొచింపసాగెను. అతని కేమియును తెలియదయ్యె

ను. ఎంతసేపుయోజించినను కర్తవ్యము బోధపడు
టలేదు. తుదకాతఁడుకూఁతఁడై నంద్రికబోయి అమా
యా! రాజాధిరాజగు కవక భూపాలునిపుత్రుఁడగు
రాజసేనుఁడు నిన్ను వరింపనెంచి, తదర్థంబై శుభ
లేఖార్థంబులుఁ బంపెను. అట్టి గొప్పవారితో సం
బంధబాంధవ్యములుండుట మున్నుండు మనకు మి
క్కిలి యుపయోగకారియగును. లేనిచో వారికిని
మనకును తీరనివైరము సంభవించును. ఇందు నీ
యద్వేషమేమి?" అని విన్నించెను. ప్రేమలతకా
వృత్తాంతమిదివఱకే తెలియుటచే మారుచిప్పక
మానముదిరియై మిన్నగుండెను. కాని యామెకు
మనస్సులో దుఃఖము లేకపోలేదు. ఆరాజసేనుని
బెండ్లాడుటకంటె నాత్మహత్యఁజేసికొనుటే మేలని
యామెతలఁచు. కాని యామెగిల్లదండుగ్రలను దుఃఖ
పరువ నిష్టములేదు. కావున దేవునిపై భాంముంచి,
కానున్నది కాకమానదనియు, సర్వేశ్వరుఁడగు
వరమేశ్వరుఁడెప్పుడు, ధర్మపక్షావలంబియైకాని,
యనాధులకు బాధకలిగించువాఁడు కాఁడనియు నె
ఱిగి, ప్రార్థనమువలంబించెను. ఆహా! ఈమె పిప్పిభ
క్తి యద్వితీయముకదా!

మూడవ ప్రకరణము.

—అంతర్ధానము—

మహేంద్రవర్మ తనకూతురేమియు ననకుండుటచే మహానమ్మధాంగీకారమును వాక్యమువలన నమ్మితించెననియు యొక రాజాధిరాజునకుఁ గోడలు కానున్నదనియు, దానివలన తనకు విశేషలాభము, గౌరవముకలుగునని దలపోసికొని యుప్పొంగిపోవుచుండెను. అందుచే అతని పూర్వపుసంతాపమెల్ల మాయమయ్యెను. తనకు మారికను దప్పక కనకభూపాలునిపుత్రునికిచ్చి వివాహముఁజేయవలెనని కృతనిశ్చయుఁడయ్యెను. సిరిరామోకాలోడ్డువారెవరున్నాడు? ధనఁజేర్చి జగన్మోహినికదా! ధన మూలమిదం జగత్తను పాక్యమున్నది! ధనాశాగ్రస్తుడై మహేంద్రవర్మ కనకపాలునికుమారునికిఁ దనకూతురొసఁగ నిశ్చయించెను. అతఁడు మొట్టమొదట తనకూతునకు

నీ సంబంధమును జేయనిరసించెనుగాని తుదకు ధనాశచేతను, తనకంటె యెక్కువ యాధిపత్యముగల రాజమాటలందులి గౌరవముచేతను సంతవాని సంబంధము చేసికొనుటవలనడనకు కీర్తికలుగునన్న యాశచేతను తీట్టఁబడకు వివాహము సంగీకరించెను.

అట్లాతఁడు కృతనిశ్చయుడై మహాత్మ్యవస్తుతో వివాహప్రయత్నము లొనరించుచు కనకపాలునికి దావచ్చుచున్నానని చారులచే వర్తమానమంపెను. అంతట కనకపాలుఁడుకూడ మహాసందముతో నెదురుసన్నాహము లొనర్చుచు బెండ్లివారిరాకకు నిరీక్షించుచుండెను. మోహనపురమున వివాహప్రయత్నము లేడలెనపితేకుండ జరుగుచుండెను. ప్రతివాఁడు నేదోయొక కార్యమునొనర్పసంసిద్ధుడై యుండెను. తమరాజ్యుత్తరక వివాహముని యెఱుఁగుటచే జనులందఱును మాతఃపత్రు సంశోభితులై పుష్కరి సాగనుగొని పంకరింపఁకొని గుమహార్తవలన నెవఁడు వివాహము జరిగెనో తెల్పురమున నెవఁడు వివాహము జరిగెనో తెల్పురమున మెనిందుతేజస్సుతో సపజ్జ పీఠించునను

నాకీ దుఃఖమును దెచ్చిపెట్టినదే! వాటియు నేనే
మియు మాట్లాడకుండుటవలననే నాకింతటిముప్పు
తటస్థించినది. నేను సిగ్గువడలి మాతండ్రితో. వా!
నిని బెండ్లాడనని నిష్కర్షగా వదించినచో ఆతఁడీ
వివాహమునకేలఁ బూనుకొనును? ఇంతకు నాకర్హ
మిట్లుండ దాన్నికై చింతించినను లాభమేమి? అ
క్కటా! దైవమా! నీవు నన్ను ఇట్టింపకున్నను బా
గుండునే! ఇట్టించితివి సరే! ఒక సామంతరాజగ
ర్భమున నేల ఇట్టించితివి! అట్లే చేసితివనకొమ్ము!
నాకి సాందర్యమేలగలిగించితివి? కలిగించినను నా
కీదుస్సంబధమేల కట్టిపెట్టితివి? అయ్యో! అయ్యో!
దైవమా! నాయుట్టిదీనురాలిపై నీకట్టి క్రూర్యమెం
దులకు! నామనోరథము నీడర్పరాదా? ఒక నేనీ
విపత్సముద్రమును దరింపఁగలుగుటెట్లు? జరించిన
ను నాసుండరాకారుని కన్గొనుటెట్లు? అయ్యో
ఇన్ని కార్యములెట్లు సంఘటింపఁగలవు! ఇంక నేనే
మిచేయుదును! నాజనకునితోనిప్పుడు చెప్పికొందు
నా? అయ్యో! ఆతఁడింకను నామీఁద ప్రేమతోడ
నేయున్నాఁడా? దురాశాగ్రస్తృడై నన్ను చెతులార
ఆనాగుబామునకప్పుగింపఁజూచుచున్నాఁడు? రాజు

అంత మదోన్మత్తులు! పిచ్చుకపై చంద్రాయుధ
 మన్నట్లు, నిరసరాధులమగు మాపై తమయధికార
 మంతయుజూపుచున్నాడు. కాని తన్మనోరథమిడేరు
 నా? నాప్రాణములు నిల్చునా? అయ్యో! ఏమి నా
 యధైర్యము! నేను పూనుకొనినచో నెవ్వరు నన్న
 డువారు! నే నార్జునాత్మఁ జేసికొందునా?
 ఔరా! ఎంతవని! తొల్లి దమములతీదేవి పలుబా
 ములుపడియు తన ప్రాణనాధుని గలియలేదా!
 అట్లే నేనన్నికష్టములనుబడియైన నానవమన్మథుని
 గలిసికొందును. లేకున్న, రుక్మిణీదేవి తొల్లి శిశు
 పాలునికే దన్ను గూర్చునున్నప్పుడు కృష్ణునికై ప్రా
 ణింపఁగా ఆతఁడువచ్చి యామెను వివాహమా
 డలేదా! కావున నింతటిలో నేనధైర్యపడకూడదు.”
 అని తలపోయుచు గొంతసేపూరకుండ మరల చు
 ర్చలచిత్తయై “అయ్యో! నామనోరథమిడేరుట
 దుర్లభము. మాతండ్రి నన్నాతుచ్చునకు గట్టబెట్ట
 నెంచినాడు. నేను నాపితృదేవత వాక్కు జపదా
 టలేను. నొకవేళ నభిలషించిన భతఁ నాకు దొర
 కకున్న నేను సంసారాభిలాష ద్యజించి యే వుణ్య
 క్షేత్రమునకో పోయి కాలముగడపెద” నని నిశ్చ

యించుకొనియెను.

అంతలో మరల నీమెకుఁ దోడ్పాటుగా మేఘములు చంద్రుని గప్పివేసెను. చీకట్లు నలు దిక్కుల నలముకొనియెను. ఆనమయము గనిపెట్టి ప్రేమలత మిక్కిలి జాగరూకతతోఁ బరులకుఁ గోచరింపకుంక సంతర్ధానమయ్యెను.

నా ల్ల వ పృ క ర ణ ము.

కనకపాలుఁడు.

మోహము మిక్కిలి యసాయకరమైనది. మోహవేషహృదయల చేష్టకవిచిత్రములు. అవి వర్ణనాతీతములు. అభిలషితవస్తువు దుర్లభమని తెలిసికొప్పుడు ప్రాజ్ఞులు తమచిత్తములను మరలించుకొని స్థూలమురు. మూఁఘుఁది తెలిసియు మిక్కిలి ప్రయత్నించి విఫలమనోరథులయి వంతలపాలగుదురు. బట్టివారిలో రాజసేనుఁడొకఁడు. అతఁడు ప్రేమలతను మనసారఁ బ్రేమించెనుకాని యామె

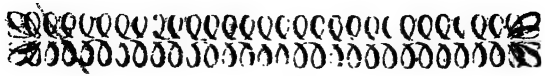
యతనియందు విరక్తమై యుండెను. అది తెలిసి
కొనియు రాజసేనుఁడూరి కుండక యామెనుంకి మ
నస్సు మరలించుకొన లేకపోయెను. ప్రేమలత యం
ర్థానమైనదన్న సమాచారము వినఁగానే రాజ
సేనుఁడు సంతత విచారమగున్పడై నిర్వాపారుడై
యుండెను. కుమారుని చర్చవిని కనకపాలుఁడు
దుఃఖాకాంత చిత్తుడయ్యెను. పాపమతని యా
వత్సంతోషమివిధముగా దుస్సహవిచారానలము
గాఁ బరీక్షింపించునని తెలిసికొనఁజాలకపోయెను.

కుటిలాత్ముఁడును మంత్రియునగు రఘునా
థుఁడు తమ ప్రభు విచారమును దెలిసికొని
యాతని నుపలాలన చేయనెంచి సమీపించి “మ
హాప్రభూ! చూచితిరా! మనము మహేంద్రవర్మ
మాయలలోఁబడి పూరితగా మోసపోతిమి. అ
తఁడు తనకమారిక పారిపోయెనని యొక వృథ పు
ట్టించి, యొక్కడనో దాచియున్నాఁడు. లేడిపిల్ల
సింహమును ధిక్కరించుచున్నది. మనమిత పెనుదీ
యక మహేంద్రవర్మను బాధించినచో గుమా
నిదెచ్చి తప్పక యిప్పింపఁగలఁడని” మనవి
చేసెను.

కనకపాలునకు మంత్రి యాలోచనము వచ్చినది. ఆవిషయమునై యతనికిని ననుమానమున్నది. ఆ యనుమానమును మంత్రివాక్యములు కెట్టిం చెను. అందువలన నతనికి శోకముతో బాటు కోపము కూడ పూర్ణముగాఁగలిగెను. మహేంద్రవర్మ ను, అనుననుచియో హింసించియో ప్రేమలతను దీసికొనిరావలయునని యెంచెను. అందువలన, నతఁడు మంత్రితో నోయీ! ఇప్పుడే వానికి నాయాజ్ఞగాఁ దత్క్షణము ప్రేమలతను దెచ్చియిప్పించి యు, లేకున్న యుద్ధమునకు సిద్ధపడియిండుమనియు వాగ్దానము” అని పలికినది. “రాజానువహో ధర్మ” యను వాక్యమునకుఁ బోబడి మంత్రి యట్లే చేసెను. పాపము పుత్రికావియోగ చింతా భరణున సుక్కి సుక్కి యున్న మహేంద్ర వర్మకుఁ “గునుకు నక్కమీఁద దాటిపం” డను నట్లెట్టి యిక్కట్టు పొందినచే నో చూడుఁడు. అతఁడు కనకపాలుని దౌర్జన్యమునకుఁ జలించియుఁ గొంచెము ధైర్యము తెచ్చుకొని వినయగర్భితముగా “నయ్యా! ప్రమాణపూర్వకముగాఁ జెప్పుచున్నాను. నా కుమారిక నిజముగానే, బలము

యయ్యెను నిష్కారణముగా దీనుడనగు నాపై నిట్టి యపవంద మోడకుడ" ని రాజున కొక లేఖ వంపుకొనెను కాని కనకవాలు తింకను, మహేంద్రవర్మ వాక్యములను విశ్వసింపలేదు.

తదనంతర మమంత్యయగు రఘునాథుడు రాజునుజేసి యతనితోడ "రాజా! వీడు మిక్కిలి నీచాత్ముడు. మోసగాడు. చూచితరా! వీని సక్కవినయములు! అత నినయం ధూర్తలక్షణ మ్మనియెను నారోగ్యక్తి వీనిపట్ల నిజమయ్యె! వీని నేలుచేసినను బాపమున్నదా? ఇక వీనిని మనము తుమింపకూడదు. నానావిధ బాధలు పెట్టవలయును. సైన్యముతో దండెత్తి, జారిపోవుటో, శరణుజొచ్చుటో జేయును. కావున వీనిని హింసింపవలెను." అనియెను. ఆ వాక్యములకు రాజంగీకరించెను. చక్రవర్తియగు నాతనిక డ్డేమున్నది! "రాజు తలచిన జెబ్బలకుఁ గొదావా?" అందువలన నాతడు మహేంద్రుని బలు చిక్కులఁ జెల్పించెను. కొత్తిపన్నులు విధించుచుండెను. ఇట్టిన్ని బాధలు పెట్టినను ఫలము లేకపోయెను. శ్రీమలత చిక్కలేదు. రాజసేనుని మోహవేశము

శ్రీమస్తు.

శుభమస్తు-అవిఘ్నమస్తు.

ప్రేమ ల త.

మొదటి పాఠ్య క రణము.

—మహేంద్రవర్య—

శ్రీ గీతాపద్యములు, విశ్వవిఖ్యాతమై, విద్యానిలయమై, అరిలోకమునీయంబయి మోహనపురమును నగరము సర్వజనసంతోషకారిగా శోభిల్లుచుండెను. ఆపురము సంపదలకుకాపురమై, అనమాన నుండరాంగులగు నిమిషి రిత్నములతోడను, నిరంతర భోగవరాములగు పురుషులతోడను, విరాజమానమై యుండెను. తత్పురాధిపతి శిష్టజనులను రక్షింపచు నత్యవకృతిపాలనాతత్పరుడై రా

జ్యోతిషానానుభవగుణై, శ్రీరామమూర్తివలె పృ
జారంజకమాగా రాజ్యమును బరిపాలించుచుండెను.

అమోహనపురమును బరిపాలించు రాజు పే
రు మహేంద్రవర్మ. ఆగరికి శిల్పచుఁబనియనిన మి
క్కిలియిష్టము. చిత్రలేఖనముకూడ నతనికి మిక్కి
లి ప్రియమైనది. కావున నారాజశేఖరుఁడు తన న
గరమునందెల్లెడలను, దేవాలయములు, గుళ్ళు,
గోపురములుకట్టించి వానిపై పురాణములందును
జరిత్రములందును బ్రసిద్ధికెక్కినరాముఁడు, అంజ
నేయుఁడు, కృష్ణుఁడు, మొదలగువారివ్రతిమలను
జెక్కించి. విద్యార్థులును, వివిధములగు రం
గులును వానిపైవేయించి తానానందించుచు, చూ
పలి నానందవివశాత్తులఁ గావించుచుండెను.

ఆరాజచంద్రుఁడతివివేకశాలి. మిక్కిలిమం
చివాఁడు. వివిధసద్గుణశోభితుఁడు. “యథా రాజా
తథాప్రజా” యననట్లు రాజువలెనే ప్రజలుకూక
న్యాయదీక్షాపరులు. సత్యదేవతవారిజహ్వగ్రమున
నిండుతేజస్సుతో తాండవించుచుండెను. అతనిపా
లనమున జరులెల్లరును రామరాజ్యమునందువలె
నిష్ఠసుఖము లనుభవించుచుండిరి. వారిరాజభక్తి

యద్వితీయము తన గాఢేంద్రునివిషయమై స్వ-
స్వగ్రాముఁ ను ధా సోయ క్షైత్యనను, వారు సంకో-
చింపరు. వాస్తవ్యును నమకు జన్మజన్మాంతరముల
యందామ హేయ వర్మనఁ బొందుకు రాజగునట్లుగా
ననుగ్రహింపవలయునని ప్రాచీనులు వలుగతుల
బ్రాధ్రింపుచుండిరి. ఆహా! ఇదిగాజభక్తి యద్వితీ-
యమైనదని నెక్కివచ్చుచు మట కేమయిన సంది-
యమున్నదా!

ఇట్లు జనులెల్లఁగను శక్తినివర్తకులై వర్తిం-
చుచుండ వారిల డేమనున్నక మహేంద్రవర్మ నీ
టికిబృంధిలేకుండ నెల్లమొడల నీటివసతులు గట్టింది
యగతిగులగు బీకలకన్నదానము చేయుచు ధన్యు-
సత్కములు గట్టింది, పెద్దిపెద్దబాటలు ప్రయాణసా-
కగ్యమునకై వేయించి ఒలురీతులఁ బాటుప-
డుచుండెను. తత్కారణమున నాపురజనులు మోమ-
మనుసూటలేక డేమయిగాఁ గాలముపుచ్చుచుండి-
రి. మహేంద్రవర్మ విద్యాపి(గుండగుటచే పాత-
బొలలను గట్టిం చెను. జనులెల్లరును అన్యోన్యకల-
హములు మాఁచుకొని కష్టకాలమున నొండొరుల
కు సహాయముఁ జేసికొనుచుండిరి వారు “పోరునను

ము—పొందుబాధము” అనువాక్యమునాటికి యెంతో మైత్రిగా నుండిరి. ఆ పురమును రాజతీపురమును దిగిదుఁజేయుచుఁ దన సౌందర్యమున్నవి సర్వజనుల కఁ జూపుచుండెను. అం లీలనుఁగూ తత్పురమున నివసించుటే స్వల్లములుఁజవిచూచుటయను భావముగలుగు. వా లేగాక వారికై భవము జూచినవా రెవ్వరైనను, అట్లనుకొనక తీజదు. నాటియు మహేంద్రవర్మ కై భవమతనిని నిజముగా మహేంద్రుని గావించితీచను. బాను! ఎన్నఁడు మోహనపురము స్వల్లమైనదో, అనాఁడే తక్షణపతి దేవేంద్రుఁడగుటలో సందియమేమున్నది?

ఆతనికి సర్వాంగ సుందరియు, నవమల్లికాకుసుమకోమలియు, సత్యధికలావణ్య తేజోవిభాసినియు, సగుణేశ్వరతయను సుమారీరన్న మొక తెయ, మాతృభాషాభిమానియు, ఏ దశసమరూపలావణ్య విలాసియు, యాద్ధోవులుఁడుననగు సత్కామారూఁ డొకఁడును జన్మించిరి. వారెఱువును సమానగుణ గణపారీణులు. తఁడ్డికి గుణమలలో నెంతమాత్రముఁ దీసిపోదు. నిజమే! సింహముకడుపున సింహమే జన్మించునుకదా!

ప్రేమలత హృదుల దేహము పదనారవన్న
బంగారుతోఁ దుఁతుఁగుచు, నిగనిగ నెఱయు
చుండెను. మత్తమధకర శ్రేణీనన్నిభవమును, చ
మరీవాలనదృశముననగు, నామెకుటిలకుఁతలదా
మము వశ్చాదృగము నాకర్షించి జానువులవఱ
కు వ్యాపించి తదీయసహజ సౌందర్యమునకు మె
ఱుగు బెట్టుచుండెను. నవయావన విలాసవతియైన
ను నామెకింకను వివాహము కాలేదు. ముఖింద్ర
వర్మ తన యావచ్చక్తి వినియోగించి నరునన్వే
షించుచున్నను నామె కిష్టుఁడగువాఁడొక్కఁడను
ఁభింపలేదు. సౌందర్యవిలాసినియగు ప్రేమల
త తిన్న సౌందర్యమునను, విలువిద్యయందును నే
యిరెట్ల తిక్కమించువాఁడగు చంద్రసేనునికే య
హృదయరాజ్య ముక్తిమిచ్చెను. కాని కాలగతి
నక్రమిగదా!

చంద్రసేనుని జనకుఁడగు రత్న సేనుఁడు
స్వీయరాజ్యముగు నభినవరమును సర్వజన సంతో
షకారిగా బరిపాలించుచుండఁ అచల్లనిప్రభువు
పాలనమున జనులునిల్చి యెల్లవిధ సుఖములను
జూరగొనుచుండఁ దద్రాజ్యమున నొక రాజోద్యోగి

గియు రాజద్రోహియనగు చక్రపాలుడు నీతికి సహింపఁజాలక కొంతసైన్యమును స్వీకరించి, యతనిని రాజ్యభ్రష్టుకొనరించి దాని స్వయముగా రాజ్యమును బహిలించుచుండెను. పాపము రత్న సేతుడు కుమారుడు చంద్రసేననిహితముగా నేయూరిలోనో యేయూరిగూలలోనో యబ్బతవాసము కేముచుండెను. ఇతఁ వారిజాడయేలేదు. అయినను ప్రేమలత చంద్రసేనునిమీఁదనే యనురాగమువహించి యతఁడు లభింపనిచో యావజ్జీవమును బ్రహ్మచర్యముచుసలుపఁ గృతనిశ్చయురాలయ్యెను.

రెండవ ప్రకరణము.

వివాహ నిశ్చయము.

మన కథాకాలమువాఁటికి, ఆనందపురము సకలసంపదలకు సదనమై, భరితఖండమందు తలమానికమువలె దనరాచుచుండెను. తత్పురిపాలకుఁడు నకపాలుడు. అతఁడుగర్వాంధుఁడు. గర్వ

మెట్టివారివైనను జెఱచునుకదా! కాని కనకపాలుని
రాజ్యమదాంధతవలన నాతనిగర్వముకూడనిర ఘా
టముగా సాగిపోవుచుండెను. అనలమున కనిలము
తోడ్పడినట్లుగా దుర్గుణముపేతుడగు కనకపాలు
నికి కబుర్దియగు రఘునాథుడను మంత్రితోడయి
యనేకవిధములగు దుష్కృత్యము లుపదేశించుచు
రాజును మఱింతి క్రూరునిగాజేసివైచెను. ఇత
నా కనకపాలుడు తనదుష్టమంత్రి సహాయమున
జేయని దుష్కార్యమేమున్నది? అతడుచేయు
ఘోరకృత్యములన్నిటిలో ముఖ్యమగుపని జనులను
బీదించుట? అతడు బీదలనక, సాదలనక ధనికుల
నక, ధాన్యకులనక, వీరనక, వారనక తోచినవా
రండఱియొద్ద నిష్టమువచ్చినంత ధనమపహరించి
యాఅర్యాదుపుధనముతోడనబాళ్కనము నిం
పుకొనఁజూచ్చెను. కావున జనులందఱును తమకీ
రాజుబాధ తోలఁగింపుమని తమతమ యిష్టదేవతల
కు నేవిధముల మ్రొక్కుకొనుచుండిరి

కనకపాలునికి రాజసేనుడను మొకపుత్రుఁ
డుగఁగను. అతడును తండ్రివలెనే దుష్టుఁడు. అం
తఁగా పౌండర్యవిలిపితుఁడుగానున్నను కురూపిమా

త్రముగఁడు. అతఁడొకనాఁడంతఃపురమున నుండఁ
గా చాచులొలెనికొక చిత్రిపటముదెచ్చి చూపిరి.
అతఁడివటకంఠతో రాజపుత్రికలను జూచుచుగా
ని యందు జిత్రించఁబడిన సుందరినంటి సుందరిని
జూడలేదు. ఆ పటమును జూడగానే యం
దు జిత్రింపబడియున్న శ్రీమలలేపై మోహము
జనించెను. తుదకెన్నిఁదమైన శ్రయల్నే ములచేతనై
ననామెను వెండ్లాడునట్లులేచునిశ్చయించుకొనెను.
ఈజాధిరాజకుమారుడగు రాజసేనుఁడీ కార్యము
కలెక్క లోనిదికాదుగదా! అతఁడు తన జనకునితోఁ
డనవార్థితనాను చెలియఁజేసెను. అదిమంత్రము
గు రఘునాథుఁడు విని, రాజసేనుఁడి కైర్యముగొ
ల్పుచు “రాజగుమారా! ఇందులకై సీవు చింతింప
నేమి? ఇదెంతగానో, మహేంద్రుఁడు మన చేతిలో
నివాఁడేదా! అతఁడు మన సంబంధముఁజేకొను
టకిష్టుఁడగుండునా? అతఁడు వేమోఁడ్లు తలకించ
యి తనస్సుజేసినను మనయట్టి రాజాధిరాజుల
సంబంధము దొరకునా? ఇతఁడొకరాజుయమైన నం
దియము వీఁడుము. శ్రీమలలే మీదియని నమ్ము
దు. మన సంబంధముఁజెప్పినచో మహేంద్రుని

శతగుణంబు లధికమయ్యెను. అందువలన రాజు కూడ దుఃఖర్ణవ నిమగ్న మనస్కుడై వర్తించుచుండెను. అట్టి సమయమున, రాజసేనుఁ డెవ్వరిని దలియకుండ, ప్రేమలతా స్వేషణార్థ మిల్లు పకలి దేశ దేశములు వెదకుచుండెను.

అ యి ద వ ప్ర క ర ణ ము.

మతవృత్తాంతము.

నలినపురమత్యంత సౌందర్యవంతమైనది. దానిని మొదట రత్న సేనుఁడను రాజు ఒరిపాలించుచుండెను. ఈరత్న సేనుఁడే ప్రేమలత మోహించి న చంద్రసేనునితండ్రి. వీరిసూర్యయు వీరి రాజ్య భ్రష్టత్వము సూర్యయు మొదటి ప్రకరణమున వివరింపబడినది. అట్లాటెని రాజ్యమును వారింపిన యాతఁడు చక్రపాలుఁడు. అతనికి రాజ్యశ్రేష్టయశ్వేధి కము.

నానావిధములఁ బ్రజలఁబడించి వారివల
న ధనము నాకర్షించుటలో నాతనికానక్తి హే
చ్చు. కాకులనుగొట్టి గృద్ధలకు వేసినట్లు దీనులగు
వ్రజలవలన ధనమూకర్షించి సోమరిపోతులును
కొండకాండ్రునగు మిత్రులకిచ్చి దుర్వినియోగము
చేయుచుండెను. అతనికి యోగులందును యోగసి
ద్ధులందును నెక్కుడు విశ్వాసము. దుర్వ్యసనాన
కుండగు చక్రపాలుని కంత ధనాదాయమున్నను
జాలక సోవుటనే యోగులదయను సంపాదించి స్వ
ర్ణయోగసిద్ధిని బడయవలెనని కుతూహలియైయుం
డి, వచ్చినయోగులనెల్ల నాదరించుటఁజేకాక వారి
కి నివసించఁదగినమఠము నొకటి కట్టించియుచ్చెను.
అందుచిదానందస్వరూపులగు యోగులెల్లనీడును
నివసించుటచే దానికానందమఠమని పేరిడెను.
రాజాదరణముండుటచేఁ జెక్కండు యోగులు
వచ్చి కొంతకాలమటనివసించి పోవుచుండిరి.
కొందఱు చిరకాలమచ్చటనేయుండును. వారిలో
చిదానందయోగి ప్రధానుడని చెప్పవచ్చును.
ఈచిదానందయోగి మహా మహిమగల
వాడని యోగులకేకాక వ్రజలకుఁగూడ సమ్మక

ముగలను. అతఁడు జననమృతముగల నగరస్థాని
తముననున్న తనవమాఖికి శంఖముగల్గుననితాఁ
బోలు, బవలెల్ల నేయరణ్యములోనో తపమాచరిం
చి యధోరాత్రమప్పుడు వచ్చుచుండును. అదిదా
నందునిమహిమవిని చక్కసాలుఁడతని సంపర్కస
ము గావించుకొన నెంతయో యత్నించుచుండను.
కాని యతనికోర్కె యిచ్చటికిని సిద్ధింపలేదు. అం
దులకుఁ గారణము చిదానందుఁడు తఱచుగా నచ్చ
ట లేకపోవుటయే. అతఁడు తఱచుగా నరణ్యము
లోనున్నను లోకవృత్తాంతములను యదార్థము
గాఁ జెప్పుచుండుటచే నతఁడు ద్విశాలజ్ఞుఁడని ప్ర
జలు నమ్మిరి.

ఒకనాఁడతఁడు వనమునుండి వచ్చుచుండ
మార్గమధ్యమున సుక యార్తస్వరమాతనికి విస
వచ్చెను. అతఁడు త్వరపడి యాధ్వనినచ్చుదిక్కు
న కరిగెను. అచ్చట నెల్లునుపుడు సుకయువతిని
కొని బాధించుచుండిరి. పకోపకారియగు నా
యాగి చేతికట్టియందు గుప్తముగానున్న ఖడ్గము
ను దీసికొని యాదుష్టులపైఁబడి చావఁగొట్టి యా
యువతిని విడిపించెను. అదుష్టులు వర్షిడిపోయిరి.

అప్పుడు యోగి, యోగినీ వేషముతోనున్న యాయువతినిగాంచి “యవతీ! నీనీచక్రములకెట్లుచిక్కితివి? నీవృత్తాంత మేమ”ని యడిగెను. దానికామె “అయ్యా! నేనుకదీనురాలను. సంసారకష్టములకు రోసి, సుఖవృద్ధులగు నీయోగాశ్రమ మవలంబించి యిచ్చట యానందమృతమున నెఱకమహాయోగి యున్నాడనివిని యాతనియనుగ్రహమున నాకష్టములు గట్టెక్కించుకొనవలెనని వచ్చుచుండ చివ్వులెవ్వరో నన్నుమోహించి పలుబాములఁబెట్టినాగిరి. నీవు నాచాలిట దైవమువలె వచ్చి రక్షించితివి. నీకు సమస్కారము. నన్నాచిదానందమృతమునకుఁజేర్చి పుణ్యముగట్టుకొమ్ము మఱయు నామహామహుని నందర్భసము నాకుఁగల్గింతువేని నేను నీకు యావజ్జీవమును గృతజ్ఞురాలైన యందు”ని పలుక నాయోగి యామెకుఁదనవృత్తాంతము పుట్టి తనమతిమనకుఁ గొనిపోయెను.

అ అ వ వ్య క ర ణ ము.

దుష్ట శిక్షణము.

దివాకరుడు గగనదుర్భ భాగము నలంకరించి
మిడుగురులు గుతియుచున్న సమయమున నొక
యోగీశ్వరుడ నంకమకమునకు వచ్చెను. ఆతని
వయస్సు సుమారురువది వత్సరము లుండును. ఆ
తని దేహము బలిష్ఠమై సామాన్య యోగి జమల
ను పోలియుండలేదు. ఆతని ముఖమును జూచి
నను, వాగ్ధోరణిని వినినను ఉత్తమ వంశ సంభూ
తుడని తెలియును. ఆతడు మతమున బ్రవేశింప
గనే అచ్చట యోగులతనిని బలుగతుల గౌర
వించి యతిధి సత్కారములు సలిపిరి. ఈనూత
న యోగియు వారి యాతిధ్యమునకుండనిసి వారి
కోరిక చొప్పున నానంద దాయకమగు నామక
మున గొన్ని దినములుండ నెంచెను. ఇతఁడచ్చటి
గదులలో నొకదానియందు విడిసెను. అతడు

నివసించియున్న గదికి సమీపముగానే బాలయోగిని, నివసించుచుండెను. ఆమె సత్ప్రవర్తన గలదై, శాంతర్యమునకు నిధానమై, చిదానందుని శిష్యులలో నొకతెయై సర్వదా దైవమును పూజించు కొనుచుండెను. ఆమఠములోని యోగులందఱు నామెను తమసోదరిగా భావించుచు గౌరవించుచుండిరి. ఒకనాడు ఆమెయీనూతన యోగిదృష్టివధకునగు బడెను. ఏకాకాశముచేతనో గాని యీనూతన యోగి యామెను చూచినప్పటి నుండియు తహతహలాడుచు యోగిజన విరుద్ధమగు వికారము మునకు లోనయ్యెను. ఆతని మనస్సులో మోక్షాదుశ్చింతలు పొడవెను గాని యవి యెవ్వరికిని తెలియుటలేదు.

ఒకనాటి రాత్రియందఱునిద్రించియుండఁగా నీయోగి, బాలయోగినిసమీపించెను. విచారాకులైన హృదయయగుటచే వినిద్రయైయున్న యోగిని తత్తనింగాంచి “ఎవ్వరి” నిప్రశ్నించెను. అతఁడామెనుజూచి “యువతీ! నీపూర్వ వృత్తాంతము నెఱుఁగుదును. నీవీట్లు దుఃఖముల పాలుగానే? నీకే గుందుచున్న నీతల్లిదండ్రులను జేర్చెద ర

మృ"ని తన పృథ్వాంతమే దోజెప్పెను. అంతట బాల యోగిని భయాక్షలిత చిత్తయై "సోదరా! పితృగృహము దుఃఖ కరముగా నుండుట చేతనే యీమరమున జేరితిని ! దీనికిఁక జింతింపనేల? నీవు చూపిన దయకు గృతజ్ఞురాల " నని పలికి యూరకుండెను. అందుల కాతఁడేమియును జెప్పజాలక మఱల తన గదిలోనికిఁబోయెను. ఇది జరిగిన రెండుదినముల కా నూతన యోగి యర్థరాత్రమున గొందఱుదుష్టుల సాయముబడసి యా బాల యోగిని నోటగుడ్డలు కుక్కి యెవ్వరికి జెలియకుండ యరణ్య మార్గము బట్టి పోసాగెను. ఆయోగిని తన దురవస్థకు లోలోన దుఃఖించుచు యాదుష్టుని బారినుండి దప్పించుకొన నుపాయము లేమి పలువేదనలఁబడుచుండెను. ఇంతలో దుష్టులడవిజొచ్చుట చేతమకిఁక నపాయము రాదని నిర్భయముగా పోవుచుండ వరణ్యమానుండి ఆనంద మకమునకు వచ్చుచున్న చిడానందయోగి దారసెల్లెను. అతనిని జూడగానే ఆదుష్టులు కలవరపాటొంది పెడదారి ద్రోక్కి యత్నింప నీయోగిఘంగఘుఁడది గృహించి యెవరో దుష్టులకార్యము లా

చరించుచున్నారని గ్రహించి తన చేతికట్టి
యందు గుప్తముగా నమర్చబడిన కత్తిని దీసి
వారి నెదుర్కొనగా వారిలోనువ్వురితని భీకరా
కారముజూచి భయపడి పలాయితులైరి. వీరిపైను
కవచ్చుచున్న సూతనయోగిమాత్రము వెనుదీయ
క వారినిబిల్చుచు దవగుప్తఖడ్గము జేకొని యతని
తో పోరాడగడఁగెను. కాని యతిబలిహఁడగు చి
దానందయోగి వరాక్యముమునకాఁగజాలక తల్లడ
మున కెరయయ్యెను. అంతట సతఁడు చూలుచు
చు వడియున్న బాలయోగినినిజూచి ఈవ్యక్తి యె
వరని నమింపించి చూచి తనమతమునందలి బాల
యోగినియేయని పోల్చి కట్టువిప్పి యామెను స్వ
స్థదిత్తురాలినిగానొనర్చెను. అంతఁడప్పుడు “యువతీ!
నీవృత్తాంతమేమి? ఈమట్టలెవ్వర?”ని యడుగ నా
మె దుఃఖించుచు నిట్లు చెప్పెను.

“ఆర్యా! నేనొక దురదృష్టవంతురాలను.
మహాద్రోవరక్తయాత్మజను. నన్ను ప్రేమలతయం
డును. ఈచచ్చినదురాత్ముడు కనక పాలునికుమా
రుఁడగురాజసేనుఁడు. నేనవ్వరినిమెట్లాడుటకొప్పు
కొనక యాయాశ్చర్యమవలంబించితిను” యాడుకా

త్తుబారి నే నేడు పడవలసివచ్చినది. కాని మీ
దయవలస, నీకష్టముచూచి తప్పించుకొంటి" ననిపలి
క నూతనయోగి ఆనందమతమునకు వచ్చినదిమొ
దలప్పటివఱకు జరిగినవృత్తాంతము దెలియజేసె
ను. ఆమాటలు విన్నప్పటినుండియు, నెందుచేత
నో చిదానందయోగి యాశ్చర్యమునేగాక, యా
నందము కూడపోంది యప్పటి నుండియు నామెను
మఱింత యాదరించు చుండెను. ఆతఁడామెతో
మతమును జేంగానే నామెను బాగ్యతగా నుప
చరింపుడని శిష్యులందఱును యాజ్ఞాపించెను.

వీ డ వ ప్ప క రణము.

సమావేశము.

ఒకనాఁడు భాగ్యవశమునఁ జక్కపాలునికిఁ
జదానందుని సందర్శనము జరిపించెను. ఆరా జర
నికి భక్తి పురస్కరముగా నమస్కరించి బద్ధాంబ
లియై నిలువఁబడియుండ నాయోగి యాతని కుచిత
మర్యాదలు సల్పి కూర్చుండ నియోగించెను. రా
జుఁడు చేసి యాయోగి ప్రభావమును మిక్కిలి
నుతించెను. అందులకు యోగి ప్రసన్నుడనై

కుశల ప్రశ్నమడిగి “నీ! పరిపాలన మెట్లున్నది
 నీవును బ్రజలును సుఖులై యున్నారా” యనెను.
 అది విని రాజు “యోగీంద్రా! సాధ్యమగునంత
 వఱకు ధర్మయుక్తముగానే పాలించుచున్నాను.
 అప్పటికిని గొందఱు దుష్టహృదయులు నాకు
 వ్యతిరీక్తముగా వర్తించుచున్నారు. అందువలన
 నాకును బ్రజలకును సుఖ ములవడకున్నది. ఆ
 రాజద్రోహులను గొలదికాలములోనే మట్టు
 పెట్టెదన”ని పలికెను. అదివిని యోగి కొంచెము
 యోజించి “ఓ రాజేంద్రా! రాజద్రోహుల
 నడవ సామమువలె దండోపాయము పనిచేయదు.
 దండ ముపయోగించిన మఱింత చెలరేగుదురు.
 యోగిజనమున కాశ్రయమిచ్చిన యుదారుడవు
 గాన నీయందు నాకు వాత్సల్య మంకురించినది.
 వా రెవ్వరో చెప్పెదవేని నేనుబోయి వారి దార్జ్ఞ
 న్యమును దొలంగించెద”నని పలికెను. అందులకు
 రాజు సంతసించి రాజద్రోహులను బెలిపెను.
 చిదానందుడు రాత్రినమయములందు వారి యిం
 డ్లకిరిగి యేదేదో బోధించెను. అతని తో
 రాజద్రోహులందఱును సుముఖులైరి.

పాఁలు డదిగాంచి మిక్కిలి సంతసించి యోగి
ప్రభావము నుతించెను. అది మొదలాయోగియంద
దతని కధిక విశ్వాస ముదయించెను.

మఱొక్కనాఁడు రాజు యదోచిత వేష
ముతో యోగిని దర్శించి “మహాత్మా! తమ
ప్రభావమువలన దోహదు లడుగంటిరి. నా రాజ్య
ము నుభిక్షమయ్యెను. కాని నా కింకొక్క కోరిక
గలదు. తమవంటివారికి యోగసిద్ధులు వశమై
యుండును. దయయుంచి స్వర్ణయోగ ప్రక్రియ
నా కుపదేశించినచోఁ దన్మూలమున మఱిత ధన
ము సంపాదించి మీ యోగికులమును మఱిత
యాదరింతును.” అని తన మనోరథము దెలియ
జేసెను. అంతనాయోగి “రాజా! ఇది సాధారణము
గాఁ బ్రతి మానవునకును బట్టువడు విద్య కాదు.
దానియందెంతో శ్రద్ధవహించిన వారికే యది
ఫలింపకుండును. అనేకులగు రాజు లిట్లే నన్ను
గోరి యది నేర్చుకొనియు వ్యర్థమనోరథు లయిరి.
అయినను నీవు యోగ్యుడవగుటచే నీకాతంత్రము
నుపదేశించుట కాటంకములేదు. రాజోవు నమా
వాప్యనాఁటి కిచ్చటికి రమ్ము. అప్పుడు నీకు నేను

బ్రత్యక్షమై తంత్ర ముపదేశించెదను. పిమ్మట దానిని బువశ్చరణ మొసరించువిధములను గాఁగల యావత్సంగతు లప్పుడే చెప్పెదను. కావున నానాఁడు రమ్మ” అని పలికెను. అది విని చక్రపాలుఁడు మహానందముతోఁ వెడలిపోయెను.

ఎ ని మి డ వ ప్య క ర ణ ము .
ప రి స మూ ప్తి .

చిదానందయోగిచెప్పిన దినమరుదెంచెను. చక్రపాలుఁడతని యావతిచే నానందమథమునకుఁ జాట్టుపట్లనున్న ప్యదేశములంను జనసంచారము లేకుండజేసెను. అందువలన నారాత్రి మతింత నిశ్శబ్దమయ్యెను. అట్టి సమయమున చక్రపాలుఁడు చితవేషధారియై యోగిని సందర్శించెను. అతనిం గాంచి యోగి “కాజా! వచ్చితివా?” యని బలిక స్వర్ణయోగతంత్రమాతనిచవిలో నుపదేశించి “దీనిని నీవు మిక్కిలి జాగరూకతతోడ నాచరింపవలెను. ఉత్తుకబంటినీటిలో నర్ధరాత్రిమునధ్యానింపవలయును. ఇట్లుజేసిననే, నీకభీష్టకీర్తియగును. మఱియు నీవు ధ్యానించునమయమున జంచలుఁడవై

యుండరాదు ఏకాగ్రచిత్తుడై యుండవలెను. ఎట్టి చప్పుడైనను మనస్సు దిగ్వికాసరాదు.” అని బోధించెను. రాజు పల్లెయని వ అలిపియి మఱుదిన సంబునుండియు వట్టానరింపనాగెను.

ఒకనాఁడతఁడు నీళ్ళలో నెలవఁబడి ధ్యానించుచుండఁగా నటనేదో చప్పుడయ్యెను. కాని యందులకుఁ జక్రివాలుఁడేమియు లక్ష్యపెట్టక ధ్యానించుచునేయుండెను. కాని యంతఃకంతకతనికెవ్వరో తనదిట్కునకీడుకొని వచ్చుచున్నట్లయ్యెను. అప్పటికిని అతఁడు నిశ్చలితుడైయుండఁగా నైదు నిమిషములు దాటగానే నీటిలోనుండి యెవ్వరొకఁడు కాళ్ళువట్టుకొని లాగినట్లు దోచెను. ఇంతటితో నతనికి మనస్సుండఁటక తన్మత్వరో నీటిలో ముంచుటకెంచుచున్నారని యెఱిగి కన్నులు విప్పి జూచెను. కాని యంతలోనే యొక పక్షి గిబ గిబ నీటిలోనికి పచ్చి వాపమిలెనని నీటిలోనికి ముంచివేసెను. అంతటితోఁ జక్రివాలుని కవి తిము సమాప్తమైనది. లోనుండి యొక దివ్యముగఁ శివిగ్రహము వచ్చెను. అతఁడూరిలోనికిఁజని చక్రివాలుఁడు చనిపోమునసంగతి వెల్లడిజేసెను. అతఁడే

చక్కపాలుని నీటముంచినవాడు.

జనులు కొందఱాతని బోలికవట్టిరి! వాగు
 “ఎంతయాశ్చర్యము! ఇది సంభవమా!” అని కేక
 వేసిరి. అంజలికిని ఆతఁడన్వహించి తెలిసిన జనులె
 ల్లరేకగ్రీవమున చంద్రునిజూచిన సముద్రమురీతి
 “శే చంద్రసేనమువరాజునకు శే!” యని కేకవే
 సిరి! జరిగిన ఘోరకార్యమును గ్రహించి చక్క
 పాలుని హితులు వెగించి, చంద్రసేనునెదుర్కొనిరి.
 కాని మహావిరాక్యమశాలియగు నతఁడు మిత్తుల
 సహాయమున నాగాజద్రోహులను బూడితగా న
 శింపఁజేసెను. మఱునాఁడు గొప్ప యుత్సవమయ్యె
 ను. జనకంటకుఁడగు చక్కపాలుఁడు నశించిపోవుట
 యు, పూర్వపు యువరాజగు చంద్రసేనుఁడు తమ
 కన్నులబడుటయు జూచి జనులొందిన సంతోష
 మునకు మేరలేకపోయెను. చంద్రసేనుఁడు తనవృ
 త్తాంతమంతయు దెల్పెను. జనులు “ఆహా! ఏమా
 శ్చర్యము! ఇన్ని నాశభవురముననివసించి మమ్ముగను
 సతరిసింపజేసిన చిదానందుఁడీతఁడాయని యెఱిగి
 యనిర్వచనీయానందముఁ బొందిరి.

అనందమతమునున్న ప్రేమలతకీవృత్తాంత

ము దెలిసెను. ఆమెకిదివఱలో నితఁడు చంద్రసే
నుఁడగు నేమోయన్న యనుమానమంకురించుచుం
డెను. ఇప్పుడా సగదేహమంతయుఁదొలగిపోయెను.
ఆమె మహానైభవముతో రాజాంతఃపురమునకు
వీసికొనిరాబడియెను.

చంద్రసేనుని తండ్రియగు రత్నసేనుఁడు
గూడ నానంద మరములోనే యుండెను. అతఁడు
కూడ రాజభవనమునకు నచ్చెను. తమ పూర్వపు
రాజును జూడగలండులకు జనులు పొందిన సంతో
షమునకు మేఱలేదయ్యెను. కాని, చక్కపాలుని రా
తులు కొందఱు రత్నసేనుని కెదురుతిరిగిరి. వారిని
చంద్రసేనుఁడు పూర్వమువలె నిర్మూలమొనరించి
నళినపుర రాజ్యమును నిష్కంఠక మొనరించెను.

ఈవృత్తాంతముమహేంద్రవర్మకుఁదెలియజేయఁ
దన కుమారిక డ్దేమసమాచారమెఱింగి మహానంద
భరితుఁడై సవరివారముగ నళినపురమునకేగుదెం
చెను. అచ్చట కొంతకాలముండిన పిమ్మట నతఁడు
రత్నసేనునితోఁగ నకపాలుని గూర్చియు వానిదుర్ల
యములను గూర్చియు దెలియఁజేసెను. రత్నసే
నుఁడు కోరోదగుండు “ ఏమీ! వీడింతటివాడ

య్యనా? వీనిని మట్టుబెట్టవలెనని యెంచి మహేంద్రవర్మ రత్నసేనులు తమసేనలొ కటిగా గూర్చి కనకపాలునిపై చండెత్తిపోయిరి. పుత్రకోకభిన్నాత్ముడై యున్న కనకపాలుఁడీవార్త విని పొరువంతుడై ఘోరముగాఁబోరివీరస్వర్గముగాంచెను.

తదనంతరము మహేంద్రవర్మ తనకూతురగు ప్రేమలతను, నామెయభిలషితవఁడగు చంద్రసేనునికిచ్చి, మహావైభవముతోఁజెండ్లిజేసి నళినపురరాజ్యముణిగా నొనరించి తానునిశ్చితుడై తననగరమును బరిపాలించుకొనుచుండెను. సుగుణవతియగు ప్రేమలత పలుకప్తముల పాలయ్యఁజిన్నపటి నుండియుఁ దనప్రేమలత కాశ్రయముగావించిన యుత్తమునిఁజేపట్టి, తననామము సాక్షకముగావించుకొనెను. రత్నసేనుఁడు తనకుమారునికి తనస్వీయరాజ్యమగు నళినపురమునకును కనకపాలునిరాజ్యమగు నానందపురమునకును, కట్టాభిషేకముగట్టి వనరాజ్యభారము దోలగించుకొనెను. చంద్రసేనుఁడు ప్రేయసిరిత్నమగు ప్రేమలతలోఁగూడి మహావైభవముతో నానందనళినపురములనుబరిపాలించుచుపుత్రపౌత్రాభివృద్ధినిజెందిసుఖించుచుండెను.

—;సమాప్తము:—

